

POSTANOWIENIE

15 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa K.N. i A.N. (poprzednio N.)

przeciwko P. spółce akcyjnej w W.

o ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej P. spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 19 sierpnia 2022 r., I ACa 1551/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
- 2) zasądza od pozwanego P. spółki akcyjnej w W. na rzecz powodów K.N. i A.N. po 2700 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia P. spółce akcyjnej w W. do dnia zapłaty.

(M.M.)

UZASADNIENIE

W skardze kasacyjnej wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 19 sierpnia 2022 r. pozwany Bank spółka akcyjna w Warszawie wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem skarżącego w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

1) Czy w świetle art 385¹ § 1 k.c., art 385² k.c. oraz w świetle art. 3 ust 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) uznać należy, że postanowienia umowy kredytu denominowanego/ indeksowanego do waluty obcej, które w swojej treści odwołują się do tabel kursów banków, służących przeliczeniu kwoty kredytu wyrażonego w walucie, do której kredyt jest denominowany/ indeksowany na walutę krajową, a także przeliczeniu wysokości raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie do której kredyt jest denominowany/ indeksowany na walutę krajową, naruszają interesy konsumenta w sposób rażący i są sprzeczne z dobrymi obyczajami, w sytuacji w której: (i) postanowienia umowy pozwalały na wynegocjowanie kursu waluty, który miałby znaleźć zastosowanie do wypłaty kwoty kredytu w walucie krajowej, i taki kurs został między stronami wynegocjowany, a rezultat zastosowania tego wynegocjowanego kursu był korzystny dla konsumenta, a zwłaszcza wobec faktu, że w świetle art. 385² k.c. wynegocjowanie przedmiotowego kursu stanowi „umowę, pozostającą w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny”, a co za tym idzie, czy fakt zawarcia takiej, indywidualnie uzgodnionej z konsumentem umowy, uchyla dopuszczalność badania ich uczciwości, (ii) kredytobiorcy dokonywali od początku trwania umowy spłat bezpośrednio w walucie kredytu bez odesłania do Tabeli kursów Banku na podstawie postanowień umowy kredytu pozwalających wprost na takie spłaty, eliminując tym samym rzekomo arbitralne oraz nietransparentne działania Banku, które obarczałyby kredytobiorcę nieograniczonym, nieprzewidywalnym ryzykiem walutowym, a te rzekomo abuzywne postanowienia nie zostały nigdy zastosowane, gdyż ich zastosowanie zależało od decyzji kredytobiorcy?

2) Czy w świetle art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 modyfikacja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej polegająca na usunięciu postanowień abuzywnych odsyłających do kursu kupna i sprzedaży waluty obcej z tabeli kursowej nie prowadzi do nieważności (bezskuteczności) umowy w całości, w sytuacji w której jej dalsze wykonywanie było możliwe, co oznacza, że umowa kredytu nie traci swojej tożsamości i nadal zawiera wszystkie elementy przedmiotowo istotne w rozumieniu art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r., poz. 2488, dalej: „Prawo bankowe”), a w konsekwencji zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c. może dalej obwierać w sytuacji w której: (i) postanowienie § 1 ust. 1 CSU określa wysokość kwoty wyrażonej w walucie CHF oraz walucie polskiej, (ii) kredytobiorcy na podstawie postanowień umowy dokonali indywidualnego wynegocjowania kursu waluty *ergo* postanowienia odsyłające do kursu kupna i sprzedaży waluty obcej z tabeli kursowej nie znalazły zastosowania, (iii) kredytobiorcy dokonywali od początku trwania umowy spłat bezpośrednio walucie kredytu bez odesłania do Tabeli kursów Banku na podstawie postanowień umowy kredytu, (iv) wykładnia TSUE wskazuje, że umowa, w której znajdują się nieuczciwe warunki powinna w zasadzie nadal obwierać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z usunięcia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obwierzanie umowy jest zgodnie z zasadami prawa krajowego prawnie możliwe?

Powodowie K. N. i A. N. (poprzednio N.) w odpowiedzi na skargę kasacyjną wnieśli o odmowę przyjęcia skargi pozwanego do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przypisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia (środek prawny), nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. np.

postanowienia SN: z 22 marca 2007 r., III CZ 16/07; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 7 lipca 2022 r., I CSK 2151/22; z 28 września 2023 r. I CSK 6680/22, i z 12 stycznia 2024 r., I CSK 2817/23).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu”, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. np. postanowienie SN z 17 czerwca 2021 r., IV CSK 1/21).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas nierozstrzygnięte w orzecznictwie, a zatem takie, które cechuje się przymiotem nowości i którego wyjaśnienie może sprzyjać rozwojowi prawa (zob. np. postanowienia SN: z 21 stycznia 2022 r., I CSK 1285/22; z 24 kwietnia 2023 r., I CSK 4950/22; z 20 grudnia 2023 r., I CSK 4003/23). Powołanie się na przyczynę kasacyjną wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Zagadnienie prawne powinno przy tym zostać oparte na konkretnych, powołanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej

do rozpoznania przepisach prawa, które jednocześnie pozostają w związku z podstawami wniesionego środka prawnego. Zagadnienie takie musi zostać ujęte w sposób abstrakcyjny - tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest także powołanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen przedstawionego problemu i zaprezentowanie możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 16 grudnia 2021 r., V CSK 289/21; z 23 grudnia 2022 r., I CSK 3245/22; z 14 czerwca 2023 r., I CSK 1253/23; z 4 września 2023 r., I CSK 1862/23; z 31 stycznia 2024 r., I CSK 2718/23).

Ponadto zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienia SN: z 13 stycznia 2023 r., I CSK 1826/22, i z 26 maja 2023 r., I CSK 4904/22) oraz nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. np. postanowienia SN: z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, i z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono także stanowisko, że występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane pytaniom prawnym kierowanym do Sądu Najwyższego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., a zatem wiązać się z poważnymi wątpliwościami, których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN: z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06; z 15 listopada 2023 r., I CSK 1951/23).

Problemy przedstawione przez skarżącego, na tle ustaleń faktycznych poczynionych w przedmiotowej sprawie, nie spełniają powyższych wymagań, ponieważ na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa sądowego w sprawach dotyczących konsumenckich kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej (w szczególności franka szwajcarskiego) nie mają już one przymiotu nowości.

Ponadto analiza zaprezentowanych w skardze kasacyjnej problemów nie pozwala na przyjęcie, że podnoszone kwestia stanowią istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarga pozwanego nie zawiera bowiem wystarczającej argumentacji jurydycznej wskazującej na występowanie odmiennych ocen przedstawionych problemów oraz na to, że przepisy dotyczące tych kwestii nie doczekały się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych.

Dodatkowo przedstawione zagadnienia prawne nie mają charakteru uniwersalnego, o czym przekonuje ich szczegółowość i silne powiązanie z konkretnym stanem faktycznym (odniesienie do stron postępowania). Oznacza to, że mają one charakter kazuistyczny – co jak zostało już wyjaśnione jest niedopuszczalne, a ich znaczenie nie wykracza poza rozpoznawaną sprawę. W istocie skarżący nie dąży do rozstrzygnięcia uniwersalnego problemu prawnego, ale weryfikacji trafności rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji (zob. postanowienie SN z 25 października 2023 r., I CSK 3247/23).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, Nr 1, poz. 2). Mamy zatem do czynienia ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej klauzule abuzywne pozostają bez znaczenia dla takiego charakteru tych postanowień umownych (wyjątek stanowi wola konsumenta).

Stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień, w których możliwość ustalania kursu (a zatem również wysokości świadczeń) zależy od arbitralnej decyzji jednej ze stron, jest już ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. wyrok z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 48, i tam powołane orzecznictwo, z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22).

W orzecnictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest także stanowisko, według którego, jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy (zob. np. wyroki SN: z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Sąd Najwyższy wyjaśnił także, że nie jest możliwe utrzymanie obowiązywania umowy kredytu denominowanego kursem franka szwajcarskiego - po wyeliminowaniu z niej abuzywnych postanowień - w której kwota kredytu wyrażona zostałaby w złotych, a jego oprocentowanie zostałoby oznaczone z odwołaniem do stawek LIBOR (zob. wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22).

Wyeliminowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych wymaga dokonania oceny czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. Sąd *meriti* kwestię tę rozważył uznając, że obowiązywanie przedmiotowej umowy po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków jest niemożliwe.

W sytuacji, gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Wyjątek zachodziłby jedynie w przypadku, gdyby orzeczenie nieważności doprowadziło do pokrzywdzenia samego konsumenta (zob. wyrok SN z dnia 19 maja 2022 r., II CSKP 398/22). Sytuacja taka nie zachodzi jednak w badanej sprawie; powodowie konsekwentnie domagali się bowiem ustalenia nieważności umowy oraz oświadczyli, że znane im są tego skutki prawne i faktyczne.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia

Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1964).

[SOP]

[ał]